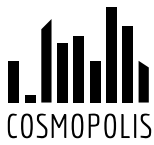

Radka Červinková

Dan Horyna

přežil jsem sám sebe

Radka Červinková

Dan Horyna
přežil jsem sám sebe

Ilustrace Bedřich Čermák

Vydala Grada Publishing, a. s., pod značkou COSMOPOLIS
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 7595. publikaci

Fotografie, návrh obálky, grafická úprava
a sazba Petra Čepková, 2020
První vydání, Praha 2020
Vytiskla tiskárna TISK CENTRUM s.r.o.

© Grada Publishing, a. s., 2020
Text © Radka Červinková, Dan Horyna, 2020
Fotografie © Petra Čepková, 2020
Ilustrace © Dan Horyna, 2020

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

ISBN 978-80-271-1571-6 (ePub)
ISBN 978-80-271-1570-9 (pdf)
ISBN 978-80-271-0587-8 (print)

Radka Červinková

Dan Horyna
přežil jsem sám sebe

Poděkování

Mé díky patří mamince, bez níž bych se dnešního dne nedožil, panu Bedřichu Čermákovi, jenž mne dokázal v léčbě moudře přesměřovat a laskavě vytvořil ilustrace pro tuto knihu, Radce Červinkové, která projekt knihy iniciovala a přenesla mé vyprávění citlivě do textu, a hlavně mému učiteli Namkhai Norbu Rinpochemu. Jeho transmise a letité vedení má naprosto zásadní význam pro samotnou podstatu mé existence.

Předmluva

Mnohokrát v životě jsem si myslel, že už vím, že už mohu hodnotit. Ach, ta pravda. Znáš ji? Ale kdeže! Všechno mé vědění stálo na vratkých základech. Jediná pravda je, že můj život do mých pětáctyřiceti byla jedna velká nevědomost.

Zvířata nemohou rozhodovat o svém životě, mají genetickou danost. My, lidé, díky po tisíciletí budované schopnosti samostatného myšlení a kooperace, jsme došli daleko dál, ale ve vědomí toho, co a proč žijeme, jsme na tom stále stejně jako zvířata.

To proto, že věříme realitě takové, jaká je. Jak je nám předkládána. Neustále se vracíme a věříme, že musíme být pracovití, protože pak z toho budeme mít dobrý pocit, že musíme hledat partnery, se kterými dojdeme naplnění. A ono se to vždycky všechno vyčerpá. A my stojíme znova na začátku.

I já to zažíval. Minimálně čtyřikrát jsem se vracel po schodech dolů. Lhostejno, zda to způsobil kriminál, manželka nebo sláva. Žil jsem jako devadesát devět procent lidí na světě. Podle vzoru, který jsem znal a v němž jsem se neustále pohyboval. Přesto a právě proto jsem cítil nenaplněnost.

Měl jsem v životě mnohá požehnání. Bylo mi dáno, abych se dostal v muzice do horních pater, měl jsem hezká manželství, koupil jsem si drahé auto. Všechno tohle jsem si vyzkoušel. Ale vždycky, když to dobíhalo, jsem najednou zjišťoval, že mám prázdné ruce. Že to není o tom, kolik mám na knížce, kolik mám bytů, kde jsou moje děti, kolik mám za sebou dovolených. Nebyl jsem našťvaný, jen jsem měl neodbytný pocit, že něco není úplně v pořádku. Že ještě něco schází. Nevěděl jsem co. A to jsem hledal celý život. Dnes to vím.

Nevědomost. To je dispozice nás všech, a nemá nic společného s hloupostí či snad nedostatkem vzdělání. To ona nás nutí toužit po lásce, přitom daleko víc je laskavost nebo láskyplnost. To ona nás nutí prahnout po štěstí, ale daleko víc je stav duševní pohody. Vidíme věci okamžité namísto prožitku. Chceme „už aby“. Už aby nastaly konkrétní cíle. Už

aby byl víkend, kdy se opijeme a pojedeme na chatu, už abychom byli na dovolené, už abychom pořádně vydělávali, už abychom byli v tom důchodu... Vždycky je tužba něčím podmíněná, něčím vnějším. Jenže v tu chvíli nám podstata našeho bytí uniká.

Ano, prožitek je méně výbušný, postrádá vzestupy a propady, ale je to červená nit našeho života.

Nevědomost lze překročit určitou snahou o hlubokou introspekci, která dá člověku schopnost být víc než jen dobrý. Dá nám schopnost dosáhnout toho, proč jsme tady. Být inspirovaná lidská bytost.

Kdysi jsem si při studiu Bible uvědomil, že se snažím stát věřícím. Závídel jsem těm, kdo věří, že víru mají. Chtěl jsem v sobě, coby ateisticky vychovaný, najít něco takového. Četl jsem Evangelium sv. Jana snad šedesátkrát. A vyšla mi z toho jedna nezpochybnitelná zkušenost. Mohl jsem spolehlivě o postavě Ježíše říct, že byl pravdomluvný. On nikdy nezalhal. Nemusel. A říká: „Já vím, odkud jsem přišel a kam jdu. Vy dle těla soudíte, já dle ducha. Se mnou svědčí otec můj a dle vašeho zákona svědectví dvou jest pravé.“ On ví, kde byl před narozením a kam jde po smrti.

V tu chvíli jsem si uvědomil, že sice nevím, zda existuje nějaký Syn boží, ale jsem si jist, že to není obyčejný člověk. Proč? Protože má nějakou vědomost navíc. A tu jsem celý život hledal a rozvíjel pro sebe.

Měli bychom pochopit, že to my jsme vesmírné bytosti. Být totiž jen člověkem, stačí nám platforma od zrození po smrt. My ale máme v sobě ono nekonečné vědění vesmírné bytosti. To nejsou žádné duchařiny ani náboženství. To je naše podstata. Vždyť co dělají moudří lidé? Nikdy neřeknou jasnou pravdu o něčem. Uslyšíte od nich jen: je to tak, ale v tomto případě... Nezobecňují. Nic není obecně pravdivé. Jenomže ani žádná jasná a konkrétní pravda neexistuje. Vše je nekonečně proměnlivé.

Že je to chaos? No a? Chaos je dobrý. Tibetské učení tomu říká „kuntuzangpo“ – vždy dobrá máma. Ať se nám děje, co se nám děje, nikdy to není namířeno proti nám. Není nic, co by nám chtělo ublížit. I když je to pro naši racionalitu nepochopitelné. Děsí nás to, ano. Pokud se vnímáme jako osoby, což je zhuštěná psychická entita,

automaticky nás svět kolem nás děsí, vyvolává paniku a strach. Kdežto vidíme-li se v transcenci, stáváme se součástí něčeho bezpečného. To je východisko.

Já to přijal. A musím říct, že všechny mé prohrané životní kapitoly byly krásnou školou, abych přijmout mohl. Kdybych nebyl na drogách, nikdy bych nebyl tak daleko v meditačních praxích. Zním důvěrně stav rozšířeného vědomí. Jenomže na drogách hledáte stavy, aniž byste měli možnost zpracovat zážitky a použít je dál. Přežil jsem. Za to jsem vděčný.

Vzpomínám si na jeden den v léčebně Červený Dvůr. Bylo mi pětadvacet. Neměl jsem kde a jak začít, nevěděl jsem, jak je to správně. Vyšli jsme si se skupinou do bazénu v Českém Krumlově. Všichni dovádí ve vodě, já sedím, koukám na lesy na protější straně a zažívám déjà vu. Jako bych našel toho starého a pravého Dana. Takového, jaký byl do svých bezstarostných osmnácti. Musel jsem navázat tam, kde jsem ještě žil. Kde jsem se mohl opřít o svou identitu. Zaposlouchat se do ticha v sobě. Najít sám sebe. V tu chvíli jsem věděl, proč tu jsem.

To je první část poznání. Získat vztah k sobě, který vede k tomu, že se o sebe nemusíme tolik prát, nemusíme o sebe tolik bojovat s ostatními. Ta druhá část je o introspekci. O tom, že si začínáme být vědomi sebe sama v jiné než racionální formě. A tehdy teprve dokážeme brát sami sebe vážně. Máme se k dispozici, nemusíme o své já bojovat. Věci se stávají méně bolestnými.

Žijeme ve třech rovinách. Tělesné, energetické a v rovině mysli. Mysl je nejméně hmatatelná. Ve skutečnosti se právě ona přerouzuje. Zemřeme a tělo i energie jsou jen součástí, které nám pomáhaly přežít. Naše tělo je jen dopravní prostředek, který jednou opustíme, proto na něm nejsme závislí. Mysl jde dál. Posilněná o všechny zážitky a zkušenosti.

Od doby, co jsem tohle pochopil, se všechno změnilo. Mysl všechno zastřešuje. Ona nemá žádné dobře, žádné špatně, žádné rádo nebo nerado, žádné včera ani zítra. To ona je ta vesmírná bytost. Je neustále propojená s celým vesmírem. Není vně nás, není ani uvnitř. Vaše mysl a moje mysl je jedna mysl.

Táta byl Podskalák, do jeho světa děti nepatřily

Ne náhodou se rodíme do těch míst a těm lidem, kterým jsme se narodit měli. Proč? Přece abychom skutečně měli možnost okusit to, co okusit máme. A ještě něco si myslím. Totiž že lidé citliví a inteligentní baží ve stáří po návratu domů, do míst, kde přišli na svět. Tam patří.

Já patřím do Podolí. Tady jsem žil a sem se vracím. A pravděpodobně tu zůstanu. Než půjdu vyšumět na Šumavu.

Narodil jsem se pod vyšehradskou skalou. Tvrdím hrdě, že se tu rodí pravověrní Češi. Podskaláci! Už jako kluk jsem četl celého Palackého, Jiráska a Sládka a znal historii Prahy. Nesmírně mě to zajímalo. Myslím, že hlavně díky dědovi. Uměl o tom tak krásně vyprávět a já byl jedno velké ucho. Proto jsem věděl, že Podskaláci jsou zvláštní plémě. Vyšehradská skála odděluje horní část od spodní, kde dříve končili voraři, a historicky to byla sice chudá část, ale žili tu lidé, kteří měli odvahu, museli umět komunikovat s řekou.

Kolem Botiče jsem prožil celé dětství. Páni, to byly krásné časy. S kamarádem jsme odsud podnikali první dětské výpravy. Jen tak v teplácích jsme naskočili do trolejbusu a jeli na Václavák. Do velkého světa. To byla pro malé kluky událost. Stejně jako když jsme bruslili na zamrzlé Vltavě.

Ach, ta řeka. Štěstí a prokletí zároveň. Když to říkám, myslím na tátu. Měl loď.

Táta byl vůbec velký samorost. Chtěl být pilot. Taky že se dal na vojenskou školu v Liberci, ale protože měl jako člen zpravodajské brigády škraloup u komunistů, vyučil se leteckým mechanikem. Litovat ale nemusel. Letečtí mechanici byli tehdy elita ve všem! Táta tak pracoval na prvních proudových letadlech a celý život pak působil ve Výzkumném ústavu zvukové, obrazové a reprodukční techniky. Byl to šikovný a technicky zdatný chlap. A miloval techniku! Takže když se nedostal k letadlům, prostě přešel na loď. Pořídil si nejprve jedenáctimetrový záchranný člun, postupně na něj dodělal nástavbu, a ejhle, byla z toho nádherná motorová jachta. S ní táta začal jezdit

mezinárodní soutěže dálkových plaveb. Byl členem ČSTV a šestkrát získal trofej v dálkových plavbách Sans Piñal.

Takže zatímco většina lidí od řeky jezdila se svými loděmi rekreačně na Slapy, my s tátou mířili k Severnímu moři. Zdá se to jako sen každého kluka – dobrodružná pouť, mořský svět... Jenomže umíte si představit hyperaktivní dítě zavřené dva měsíce na lodi? Trpěl jsem. Strašně.

A po pravdě nejenom na moři. Když jsem chtěl být o víkendu se svým tátou, musel jsem za ním do přístavu. On truhlařil, laminoval, natíral, a já? Já mu dělal podržtašku. No co, alespoň jsem byl s ním. Jinak mě, myslím, přehlížel. Ano, bylo mi to neskonale líto. Jenomže jsem se mohl postavit na hlavu, a nezměnil bych nic. Měl svůj námořnický svět a do něj děti nepatřily. Ba co, myslím si, že nás s bráchou bral jako přítěž. Nehrál si se mnou. A když jsem s ním někam šel, tak jen do technického muzea nebo do muzea letadel do Kbel. Vzpomínám si, jak jsme se jednou vypravili pouštět draka. Byl krásný, přivezli jsme si ho z Číny. Orel s velkým rozpětím. A na hedvábném papíře. Táta ho samozřejmě sestavil. A pak s ním běhal a vůbec mi ho nepůjčil. A já jen koukal, jak si on pouští draka.

Žádné moje zájmy se mnou nerozvíjel. To jen mamka mě v nich podporovala. Nakoupila mi třeba oblečení na tenis, raketu, a k tomu platila trenéra. Táta to prostě nezajímalo. On za to ale nemohl. Byl to tvrdý chlap, který měl tvrdý život. Vzpomínám si, když měl ledvinovou koliku, jak vypil tři litry čaje, vlezl si do vařicí vany, pak až po krk do igelitu, hodil na sebe dvě deky a tu šílenou koliku ve strašných bolestech vypotil. Byl to prostě klasický skaut. Foglarovec.

A taky si myslím, že měl raději mého staršího brácha. No jo. Ostatně dával to celý život dost najevo. Má to svou logiku. Brácha byl po něm technicky zdatný, zatímco já, víc do maminciny rodiny, tíhl do uměleckého směru. Pro tátu jsem byl tudíž moc zženštilý, moc teatrální. Vadil jsem mu zkrátka.

Vím, jaký byl můj táta otec. Jaký byl manžel, si netroufám soudit. Ale vím, co jsem viděl. Vždyť on se chodil domů jen vyspat. Ne, že by byl mamince nevěrný, to myslím, že nikdy nebyl. Koneckonců jeho žádné vzplanutí nejspíš nezajímalo. Byl tak chladný. Dokázalo ho okouzlit jen jediné – parta na vodě.

A maminka? Ta kvůli tátově platové stopce nesla celou váhu naší existence na hrbu. Po nocích šila oblečení na zakázku, za dvacku, aby přilepšila rodině. Vlastně to ona vydělala tátovi na loď. Měla toho naloženo, že by to silný chlap neunesl. Proto taky často křičela. Zlobila se na nás. Ale já vím, že nás měla přes to všechno bezvýhradně ráda. Holt byla pod existenčním tlakem, a tak – v touze udržet doma pořádek – prostě někdy vyváděla. Dneska bych řekl, že jsme s bráchou klasicky odnášeli její nevyrovnaný vztah s tátou. Tak asi není divu, že se jednoho dne zamilovala do mého trenéra. A on do ní. Víím to, svěřila se mi. A já na ni byl tenkrát strašně naštvaný. Jenomže současně jsem se jí vůbec nedivil. Zvláštní.

Já vím, zní to jako pláč u zdi nářků, ale já si nestěžuji. Chraň bůh! Ač jsem věděl, že maminka trpí (stejně jako my děti), tátu jsem za špatného člověka nepovažoval. Jen říkám, jak to mezi námi dvěma bylo a proč jsem měl sakra dobrý důvod k tomu, abych byl jednou já sám jako otec jiný. Možná jsem to nakonec s tou pozorností maličko přeháněl. Možná jsem byl moc starostlivý táta a mým dětem příliš nablízku, ale měl jsem jednoduše strach, abych jim neprovedl totéž, co udělal táta mně.

Jakou roli hraje vztah otec a syn ve vývoji osobnosti?

To je nasnadě, chlapec potřebuje mít vzor pro identifikaci s mužským pohlavím. Je to muž a měl by se umět ke světu stavět mužským stylem. Všichni v sobě máme mužskou i ženskou energii, ale jde o to, že v chování by kognitivní funkce měly být mužské. Čili matka je sice citovou základnou, ale otec symbolizuje mužskou úlohu v životě. Zjednodušeně řečeno, tátové dělají z kluků chlapy.

Mně mužský vzor v tátovi chyběl, tak jsem ho našel v dědovi z máminy strany. V tom, který mě učil historii a měl mě bezvýhradně rád.

Co způsobí u chlapce absence mužského vzoru?

Nenaučí se pohybovat v mužském světě dostatečně sebevědomě. Takový chlapec může mít problém v mužském kolektivu, protože se v něm nedokáže o sebe dobře postarat. Věci si třeba jinak vykládá, jinak je bere, jinak na ně reaguje a v tu chvíli je z klučíčího kolektivu vyloučený. Stejně tak se nemusí dokázat postarat o rodinu. V tomto je otec nezastupitelný. Proto já později tíhl k jiným mužským vzorům. Ať už to byl trenér, profesor dějin umění nebo terapeut v Červeném Dvoře.

Může zafungovat špatný vzor?

Jistě. U mě to klidně mohl být legendární vaříč perníku, přezdívaný Freud. Mohl, ale nebyl. Děsil mě totiž. Měl jsem v sobě vysokou dávku citlivosti, nikdy jsem nemohl být takový ten klasický darebák, ač jsem se mezi nimi pohyboval. Balancoval jsem na hraně, ale nebyl jsem lump.

Co je problém chlapců, v jejichž životě je otec na oko přítomen, ale de facto v něm chybí?

Nedostatek sebepřijetí. Když nemáte porozumění od otce, autority, vzoru, nenajdete ho v sobě. Plníte všechny role, které máte, to se naučíte, ale nejste v nich zapojeni sami za sebe. Naučíte se ty role plnit, ale nemáte v nich autentický prožitek.

K čemu může vést taková deprivace?

K vnitřní prázdnotě. A posléze ke ztrátě smyslu života, respektive k jeho hledání.

Tohle jde těžko dohnat. Cesta je sebepoznání. To lze učinit, ale až když je člověk v životě nějak zabydlen. Citu se učíme. Na rozdíl od pocitů a emocí, které máme. Cit je práce. Proto je taky citová stálost výsledek dobře postavené osobnosti.

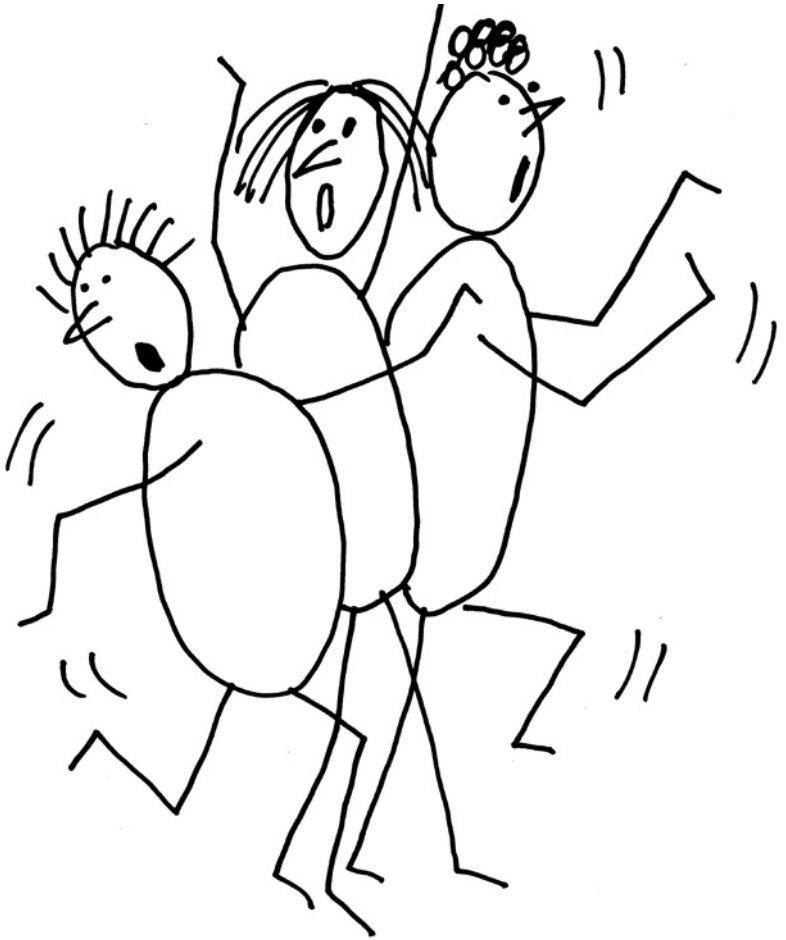
Existuje pomoc?

Bud'to půjdete do dobré terapie, nebo máte vnitřní touhu a budujete to sami. Většina lidí se ale do vlastní cesty nepustí. To je pak ona nevědomost. Ostatně je to velmi těžké. Stejně jako by se měl dokázat umět opravit počítač sám.

Lze v rodině, kde chybí mužský vzor, plnohodnotně nahradit jeho úlohu?

To je častý vzorec. Rodí se tak klasická protektivní matka, která se snaží nám dát o to víc, co nedává otec. Ta blízkost je tak veliká, že vás nenechává volně zrát, dospívat. Chce za vás řešit všechny problémy. Vy si zvyknete a spoléháte na to. A to je pro život kontraproduktivní.

Ve všech závislostních léčebnách je velké procento lidí z takových rodin. Propadají závislosti, protože si něčím potřebují nahradit neschopnost odolnosti vůči těžkostem života. A z velké části se skutečně v léčebnách u mužů potvrzuje to, že v dětství se jejich otec choval jako takzvané vzdálený. Bud' pracoval a neměl na ně čas, nebo nebyl schopen citové vazby s dítětem. V tom případě mladý člověk snáze utíká od problémů do rozličných závislostí.

Od dětství mě provázela jinakost

Od chvíle, co jsem vkročil mezi školní lavice, jsem byl strašně komplikovaný žák. Tak to aspoň říkali ostatní. Učitelé se mnou měli problémy. Prý. Ale já přitom nezlobil. Jen jsem byl jiný.

Považte, co je špatného na tom, že jsem si chtěl hrát s paní učitelkou? Já ji měl rád přece. To jsem nejdřív jen tak chodil po třídě, se všemi si povídal a díval se z okna, abych věděl, co se tam děje, až jsem došel k paní učitelce, a že chci na klín. Jenomže to jsem narazil. Ta stará bolševička si to vyložila tak, že narušuji učení, a problém byl na světě. A přitom já chtěl jen mít blízké, hezké vztahy s lidmi! Ano, byl jsem proti svým spolužákům značně naivní, to přiznávám, ale to proboha nesouviselo s inteligencí. Snad jako bych byl mentálně trochu opožděný. A možná jsem dodnes. Čert ví. Možná ve mně jen zůstává hezká forma uvolněného lidství.

Každopádně jsem dodnes skálopevně přesvědčen, že jsem se tehdy, v té první třídě, choval přirozeně, a vysloužil si za to místo pochopení nálepku, že jsem rozjívěný, zlobivý, nedisciplinovaný a musím na psychiatrii. No vážně. Musel jsem. Tam usoudili jedno jedině: že jsem normální a přijít by měla paní učitelka.

Dneska je to vtipná historka, ale tehdy jsem to nesl dost špatně. Proti bratrovi, jenž byl premiantem třídy i školy, já byl vyvrhel. Hned ve druhé třídě mě taky vyhodili. Nevěděli si se mnou rady. Rušil jsem prý výuku. Dneska, jako i tehdy, bych s chutí zakřičel: Ale vždyť já nic špatného nedělám! Naopak. Podle mě jsem byl až nestydatě slušný. To ten můj děda, to on mě takovému chování naučil. Zaplaťpánbůh. Dával jsem třeba přednost starším ve dveřích. A mimochodem to s láskou dělám dodnes. Nechápal jsem tudíž ani za mák, proč mě učitelé nemají rádi.

To až po přechodu na jinou školu se věci změnily. Stalo se to ve třetí třídě a já taky další dva roky chodil do školy rád a výborně prospíval. Mohla za to jistá paní učitelka Pavlíčková, která to se mnou jednoduše uměla. Vtip byl v tom, že to byla bytost osvícená, s otevřenou myslí a měla porozumění i pro děti jinaké, nejen pro ty, které fungovaly podle tabulek. Ona pochopila, jaký jsem a proč, věděla, že nejsem sígr. A věnovala mi pozornost. No a já se cítil dobře.

Že jsem byl dnešní optikou jasný ADHD pacient? Hm, na to já mám dost nepopulární názor. Víte, já si myslím, že nová doba se svými poznatky naprosto překrucuje přirozenost lidské existence. Všechny diagnózy ADHD jsou podle mě jenom výmluva. Vždyť přece někdo divoký je, a jiný není, někdo se lépe soustředí a někdo potřebuje delší čas. Ale tahle naše pestrobarevná různost je přece nádherná! Proč ji nectít? Jenomže to ne, my chceme mít kvůli zjednodušení na všechny lidi šablonu. A tak jakmile někdo vybočuje, přispěchá na pomoc symptom něčeho.

Ano, pravda, já sice jako děčko měl dva záchvaty vzteku – tedy přesněji podle táty jsem je měl –, válel jsem se na zemi a pomočil se. A táta mě na to konto seřezal. To až později se přišlo na to, že trpím pourazovou epilepsií. Kdysi v jednom obchodě mi nějaký floutek nastavil nohu, já upadl a majznul se do hlavy, a ačkoliv příznaky časem vymizely, nálepky „toho problémového“ už jsem se doma ani ve škole nezbavil.

Je ale současně pravda, že jsem reagoval emočně jinak, než byli lidé zvyklí. To je fakt. Vzpomínám si, jak jsem si jednou zapomněl pytlík s bačkorami doma a musel se pro něj vrátit. Jenomže já se bál přecházet rušnou ulici, takže než jsem celé to drama absolvoval, uteklo dost času, a já dorazil do školy vyčerpaný a bohužel až na druhou hodinu. A školník už mě nechtěl vpustit dovnitř. Tak jsem vlezl do školy přes kotelnu a z pomsty mu zavřel všechny kohouty. A byl zase malér. Jenomže on ho chtěl původně úplně nefér způsobit mně, tak co jsem měl na svou obranu jiného dělat?

Samozřejmě vyprávím historky o šikaně z dětství s trochou nadsázky, ale co si skutečně myslím, je, že většina lidí s nějakou dávkou uměleckého nadání od dětství trpí jinakostí. Jako kdybychom si z předchozích životů nesli znalost dospělého stavu a hrozně nás uráželo, že s námi jednájí jako s dětmi. Je frustrující vědět něco, co vám nikdo nevěří, že víte.

K čemu slouží dnes tak častá diagnóza ADHD, která by i vám jako dítěti nejspíš náležela?

Tahle diagnóza je dnes už nějakým způsobem zpochybněná. Bylo to s ní celé trošku účelové, protože usnadňovala práci lidem v pedagogickém a výchovném směru. Jenomže každý jsme přece jiný. Někdo je introvert, někdo extrovert, někdo má větší temperament, někdo menší. S dítětem, které je divočejší, sebestřednější a hůře se soustředí, se samozřejmě pedagogovi obtížněji pracuje, ale to ještě neznamená, že mu přisoudíme nějakou diagnózu! Jen si s ním musíme dát větší práci. Naučit ho něčemu, vyžaduje větší úsilí.

Jsou hyperaktivní děti více problémové?

To se musíme ptát, pro koho jsou problémové? Že se hůře učí? Zase na druhou stranu bývají dobré ve sportu. Hyperaktivitu u dětí vnímáme jako problémové chování, to ano, ale proč? Vždyť takové dítě se chová jen jinak než zbytek kolektivu. Ono samo to má těžší.

Existuje pro hyperaktivní děti cesta, jak se vyhnout zbytečným problémům?

To je individuální a záleží právě na práci okolí s nimi. V mém případě paradoxně pomohl vyhazov ze základní školy – já přešel na jinou a potkal tam paní doktorku Pavlíčkovou, která věděla, jak s hyperaktivním dítětem zacházet. Ona mě nenutila, ale vysvětlovala. A já její výklad začal přijímat, protože jsem se cítil přijímaný. Cítil jsem se dobře ve třídě, měl jsem lepší vztahy se spolužáky, a najednou jsem prostě začal fungovat.

Hyperaktivita je vrozená, ale co pouřazová epilepsie? Může to být příčinný faktor pozdějšího problémového chování?

Takové tvrzení je těžko obhajitelné. Nicméně ke změnám chování dojít může. Objeví se neurotické chování, úzkostnost, sklon k afektivitě. Působením léků se ale činnost neurochemie v mozku zklidní a mozek pracuje normálně. Nicméně změny v chování přetrvat mohou. Na to už musí mít člověk vůli korigovat je sám. Jestliže je někdo například hněvivý, může se se svými emocemi

naučit pracovat tak, aby jeho návaly vzteku pozbyly na intenzitě. To lze ale až ve chvíli, kdy zná příčiny.

A co ve chvíli, kdy si je jako dítě neuvědomuje?

Tak s tím není schopen dělat nic.

Čili měl by to být lékař, který takové dítě ošetřuje, kdo upozorní rodiče na možné budoucí nenápadné změny v chování?

To se dneska děje. Mně pouřazovou epilepsii diagnostikovali v roce 1961, kdy byla celá problematika ještě neznámé pole. Dostal jsem se ale k osvětlenému profesorovi v nemocnici na Hagiboru a myslím, že díky jeho péči se u mě nedají považovat dočasné změny v neuromozkové aktivitě za příčinu čehokoliv v mém dalším životě.

